

CZESŁAW WOŚ
Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk

ZESZYTY
KALISKIEGO TOWARZYSTWA
PRZYJACIÓŁ NAUK NR 20
LISTY JAKO DOKUMENT EPOKI
KALISZ 2020
ISSN 1426-6547
e-ISSN 2657-8646

Z KORESPONDENCJI ANDRZEJA ZNAMIROWSKIEGO WIELKIEGO KOMTURA POLSKIEGO EKSLIBRISU

Andrzej Znamirowski urodził się 10 listopada 1944 w Krakowie. Studia ukończył na kierunku filologii polskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego. W latach 1968-2009 pracował w różnych instytucjach kulturalnych w Krakowie. Najdłużej związał się z Domem Kultury „Podgórze”, gdzie rozwinął swoją pasję animatora kultury. W 1991 zorganizował Galerię Ekslibrisu, która zainicjowała szereg ważnych działań w zakresie upowszechniania sztuki i bibliofilstwa. Podjął organizację Biennale Ekslibrisu Polskiego oraz prezentację dorobku twórczego grafików w formie Panoramy Ekslibrisu Polskiego. We współpracy z instytucjami kulturalnymi miasta Krakowa m.in. Związkiem Polskich Artystów Plastyków, Akademią Sztuk Pięknych i Wojewódzką Biblioteką Publiczną w Krakowie organizował wiele wystaw tematycznych. Od początku swojej działalności pragnął integrować środowisko, poprzez organizację ogólnopolskiej konferencji poświęconej ekslibrisowi, organizację spotkań noworocznych twórców i kolekcjonerów. Szczególną rolę pełniły wydawnictwa „Wokół Ekslibrisu” oraz informator „Ekslibris - Co, Gdzie, Kiedy”, w którym informował o bieżących i planowanych wydarzeniach ekslibrisowych w Polsce. Publikował także artykuły w czasopiśmie bibliofilskim „Akapit”, a także periodyku „Alma Mater”, wydawanym przez Uniwersytet Jagielloński. Zgromadził kolekcję około 25 tys. ekslibrisów polskich i zagranicznych oraz literaturę ekslibrisową, które przekazał Galerii Ekslibrisu Domu Kultury „Podgórze”¹.

Andrzeja Znamirowskiego poznałem osobiście w 1995 roku, w czasie ogólnopolskiej konferencji poświęconej ekslibrisowi. Wcześniej, od 1991 roku, uczestniczyłem w wystawach organizowanych przez Galerię Ekslibrisu. Był to głównie kontakt listowny, przysyłałem ekslibrisy na wystawy i do zbiorów galerii, wymienialiśmy myśli na temat działalności ekslibrisowej w Polsce, informowałem o ostrowskim Międzynarodowym Biennale Małej Formy Graficznej

¹ Rita Pagacz-Moczarska, Jerzy Duda, „Archiekslibrisofil. Wspomnienie o Andrzeju Znamirowskim (1944-2015)”, *Alma Mater* 182-183 (2016): 54-55.

Andrzej Znamkowski podczas wernisażu
międzynarodowej wystawy ekslibrisu w Bibliotece
w Oleśnicy, 2015 r. Fot. Czesław Woś

i Ekslibrisu. W moim domowym archiwum zachowało się ponad 50 listów od Andrzeja Znamkowskiego. Ich treść najlepiej określa Jego osobowość i zaangażowanie w sprawy związane z popularyzacją ekslibrisów oraz dokumentuje działalność.

List bez daty

(...) Galeria Ekslibrisu rozpoczęła swoją działalność w październiku 1991 roku. Dzięki bogatemu programowi i dynamicznej jego realizacji bardzo szybko wypracowała sobie autorytet w środowisku bibliofilskim i pozyskała do współpracy najlepszych polskich grafików i kolekcjonerów. W ciągu 20 lat

zorganizowała 227 wystaw, na których swoje prace prezentowało ponad 1000 polskich i zagranicznych artystów. Tak szerokie pole działania mogło zostać wypracowane dzięki owocnej współpracy z wieloma miłośnikami i pasjonatami książki i ekslibrisu z Krakowa i spoza niego. Galeria zawsze mogła liczyć na ich życzliwość i pomoc przy realizacji założeń programowych oraz zdołała wypracować formy, które zyskały uznanie środowiska i stały się trwałym dorobkiem ruchu miłośników ekslibrisu w naszym kraju. (...)

8 .01.1999 r.

(...) Bardzo serdecznie dziękuję za dotychczasową korespondencję i załączone do niej ekslibrisy. Sprawia mi Pan wspaniałe upominki i wielką radość. Tym większą, że są wśród nich ekslibrisy wykonane dla mnie. To największa satysfakcja jaka może mnie spotkać. Bardzo serdecznie dziękuję. Gratuluję rozmachu i wspaniałej konsekwencji w tym, co podejmuje Pan wraz z Małżonką. Tu należą się wielkie słowa podziwu i uznania. Rzadko bowiem zdarza się, by współmałżonek podzielał zainteresowania drugiego, a jeszcze rzadziej, by aktywnie uczestniczył w ich realizacji. W tym miejscu należy oddać wielki szacunek Małżonce Pana i wyrazić podziw dla tego co jest Jej udziałem. Jestem pełen uznania dla Państwa dokonań i dorobku. Z wielką satysfakcją odnotowałem to w Informatorze „Ekslibris – Co, Gdzie, Kiedy”. Oby Państwa przykład znalazł naśladowców. (...)

Ostrowskie biennale zainicjowaliśmy razem z żoną w 1985 roku. Impreza szybko zdobyła zaufanie oraz uznanie twórców i kolekcjonerów z wielu krajów świata. Szczególną rolę pełniła żona Bożena, która sprawowała funkcję kuratora wystawy i dbała głównie o sprawy organizacyjne – zaproszenia artystów, organizację wernisażu, wysyłkę katalogów, przekazanie prac podarowanych ostrowskiemu muzeum. Ja byłem odpowiedzialny za opracowanie zaproszeń, katalogu, jako jeden z jurorów za kwalifikację prac do wystawy, przygotowanie ekspozycji. Wiele zadań realizowaliśmy wspólnie. Razem tworzyliśmy tandem przygotowujący biennale, całkowicie społecznie. Po dwudziestu latach w czasie wernisażu X Biennale imprezę przekazaliśmy Muzeum Miasta Ostrowa Wielkopolskiego. Przez wiele lat zdobyliśmy doskonałą orientację na temat rozwoju ekslibrisu i bardzo dobre kontakty z twórcami. W Wielkopolsce działało wielu uznanych twórców z dużymi osiągnięciami artystycznymi, dlatego zaproponowałem pokazanie ich twórczości w Krakowie, w ramach Panoramy Ekslibrisu Polskiego. Moja propozycja została przyjęta, ku zadowoleniu artystów i Galerii Ekslibrisu.

6.06.2003 r.

(...) Rozpocząłem prezentację „Ekslibrisu Wielkopolskiego” od pp. Klemensa Raczaka i Władysława Kościelniaka. Przesyłam Panu, jako autorowi pomysłu,

katalogi dwóch pierwszych ekspozycji. Obydwaj twórcy są bardzo sympatyczni, odnieśli się z wielkim entuzjazmem do propozycji, a współpraca była niezwykle miła i dająca dużo satysfakcji. Pan Władysław Kościelniak przyjechał do Krakowa na otwarcie swojej wystawy, wraz z małżonką, tak że miałem jeszcze dodatkową przyjemność osobiście go poznać.

Z pozostałych zasugerowanych przez Pana twórców odpowiedzieli tylko: p. Helena Sawicka, p. Alfred Aszkiełowicz i p. Kazimierz Jakubiak. (...)

Załączam Panu po 2 egz. Wydawnictwa „Alma Mater”, w którym publikowany jest mój artykuł nt. Ekslibrisu we współczesności. Piszę w nim także o Państwa pracy i działalności (...).

07.04.2004 r.

(...) Bardzo serdecznie dziękuję za materiały do wystawy Pana ekslibrisów w Krakowie. Tak duże wyprzedzenie pozwoli spokojnie i dokładnie przygotować teksty do publikacji, będzie też czas na korekty i uzupełnienia. Bardzo się cieszę, że będę mógł opublikować pełny i najbardziej aktualny wykaz Pana dorobku ekslibrisowego. Na takie wykazy czekają miłośnicy znaku książkowego, takie wykazy potrzebne też będą naszym następcom ilustrując im i dokumentując czas nam współczesny. (...) Postaram się napisać wstęp do katalogu w oparciu o te ekslibrisy które posiadam. Propozycję tekstu prześlę Panu do konsultacji i korekty. Myślę też, że jedną stronę należałoby poświęcić krótkiemu omówieniu efektów Pana inicjatywy, tzn. prezentacji Ekslibrisu Wielkopolskiego. (...)

(...) Wernisaże wystaw ekslibrisów mają u mnie bardziej towarzyski niż oficjalny charakter. Do dyspozycji gości jest kawa i herbata, reszta wg uznania autora wystawy. Serdecznie dziękuję za zaproszenie do Ostrowa Wielkopolskiego. Planuję swoją obecność, później Malbork, a w połowie czerwca Katowice. Druga połowa roku to Gliwice, no i może uda się jeszcze Kraków – VI Biennale – jeżeli dostanę na to środki. (...)

Do listu dołączony jest rejestr wszystkich wystaw w Galerii Ekslibrisu w Krakowie w latach 1991-2005, w którym A. Znamirowski podaje liczbę moich prac zamieszczonych na każdej wystawie – mrówcza praca.

Katalogi, choć wydane bardzo skromnie ze względu na brak środków, opracowywał perfekcyjnie z pełną listą wykonanych prac – listą opus, recenzją i reprodukcjami eksponowanych prac. Dla kolekcjonerów to prawdziwe źródło informacji.

28.02.2006 r.

(...) Cieszę się z każdej możliwości obcowania z dobrą grafiką, cieszę się też, że mogę tworzyć reprezentatywną dla współczesnego znaku własnościowego książki kolekcję, która – co jest moim zamierzeniem – będzie służyć nie tylko mnie. (...)

Dla Andrzeja Znamirońskiego wykonałem dwa ekslibrisy. Pierwszy, z motywem pszczelarskim, powstał w 1998 r. (il. 2) Motywem dominującym jest tutaj pszczoła matka, która czuwa nad pszczołami robotnicami. Andrzej Znamiroński swoją pracowitością i zaangażowaniem inspirował twórców do pracy, czuwał nad rozwojem Galerii Ekslibrisu w Krakowie.

Drugi ekslibris z motywem Don Kichota powstał w 2006 r. (il. 3). W dużym średniowiecznym oknie widoczny jest zamek na Wawelu. Na parapecie okna stoją zabawki – wiatraczek i Don Kichot na koniu. Współczesny „Don Kichot” wciąż atakuje poprzez organizację wystaw, konferencje, promocję ekslibrisu w prasie...

Ekslibris Andrzeja Znamirońskiego, akwaforta 94x60, 1998, autor Cz. Woś

Ekslibris Andrzeja Znamirońskiego, akwaforta 107x30, 2006, autor Cz. Woś

18. 08.2006 r.

(...) Serdecznie dziękuję za ten list, a głównie za kolejne ekslibrisy z Don Kichotem. Szczególnie dziękuję za ekslibris wykonany dla mnie. Coraz częściej odnoszę wrażenie, że ze swoimi zainteresowaniami bibliofilskimi i ekslibrisowymi jesteśmy coraz wyrazistszymi Don Kichotami przed wiatrakami, które tylko się kręcą i kręcą... Ale pocieszać się trzeba tym, że wiatraki z czasem zniknęły z pejzażu, przestały nadawać mu ton, przeszły do skansenów, a Don Kichot trwa. (...)

Przygotowuję już nowy sezon w swojej Galerii, który zakończy 15-lecie jej działania i zacznie kolejne lecie. Otworzy ten sezon Ryszard Bandosz, który in-

augurował swoją wystawą przed 15 laty działalność Galerii Ekslibrisu w Krakowie. Później planuję pokazać ekslibrisy Jerzego Różańskiego z Wrocławia (przekazał mi pełny komplet swoich ekslibrisów), następnie Stanisława Parę z Zielonej Góry. Dalej planuję wystawy dorobku niektórych grafików od ich ostatniej wystawy w Krakowie do chwili obecnej. Tu planuję wystawy Zbigniewa Józwika, Juliusza Szczęsnego Batury, Kazimierza Łońskiego, a i o Krzysiu Kmieciu muszę pamiętać. Próbuję też dotrzeć do dorobku ekslibrisowego zmarłej przed dwoma laty Marii Fryderyki Czarneckiej z Krakowa, trzeba też kontynuować temat ekslibrisu komputerowego. (...)

22.01.2009 r.

(...) Liczę, że po przejściu na emeryturę będę dalej zajmował się ekslibrisem, będę organizował jego wystawy, będę pisał o nim i będę go nadal kolekcjonował. Liczę też, że nadal utrzymam kontakty ze wszystkimi, z którymi przez 19 lat kierowania Galerią Ekslibrisu w Krakowie, nawiązałem je. (...)

List bez daty

(...) 22 maja 2010 roku w Galerii Ekslibrisu Domu Kultury „Podgórze” w Krakowie 12 twórców i kolekcjonerów ekslibrisu zostało uhonorowanych Odznaką „Honoris Gratia”, przyznaną przez Prezydenta Miasta Krakowa. Osoby wyróżnione są najbardziej zasłużone dla Galerii Ekslibrisu w Krakowie, od blisko 20 lat, czyli od początku jej istnienia współpracują z nią w zakresie popularyzacji i upowszechniania książki, czytelnictwa i jej znaku własnościowego – ekslibrisu, pomagały w określeniu celów działalności Galerii, inspirowały program jej działania i pomagały w jego realizowaniu. (...)

Jest to wyraz uznania i podziękowania Stołecznego Królewskiego Miasta za ich 20-letnią bezinteresowną pracę na rzecz Krakowa, rozwoju jego kultury, wypracowania trwałych wartości w kulturze czytelniczej i bibliofilskiej. (...)

Na wniosek Andrzeja Znamierskiego odznaki otrzymali: Jerzy Napieracz, Józef Tadeusz Czosnyka, Ryszard Bandosz, Andrzej Jacek Buchaniec, Małgorzata Kiki Buchaniec, Zygmunt Gontarz, Zbigniew Józwik, Krzysztof Kmieć, Zbigniew Osenkowski, Janina Saffarini, Krzysztof Wróblewski, Czesław Woś.

Dla mnie to wielkie wyróżnienie i zaszczyt.

16.12.2011 r.

(...) Wszystko ma kiedyś swój koniec. Galeria w Krakowie też nie mogła być wieczna. Nie będę już w tej placówce pracować, dano mi jednak możliwość realizowania wystaw. (...) Muszę się zająć likwidacją wszystkiego i zabezpieczeniem oraz archiwizacją dorobku.(...)

26.10.2013 r.

(...) Uważam, że winni jesteśmy pamięć tym, którzy odeszli, ale pozostawili po sobie, wśród wielu spraw, także te pozytywne, o których mamy obowiązek pamiętać. Jaki szacunek do przeszłości będziemy my kultywować, takim szacunkiem sami zostaniemy obdarowani.

Serdecznie Ciebie i Bożenkę pozdrawiam i liczę, że będę miał przyjemność gościć Twoje prace jeszcze nieraz w naszej Galerii w Krakowie, i że będę mógł wzbogacać krakowską kolekcję ekslibrisów Twoimi dokonaniem twórczymi. (...) Pozwolę sobie zasygnalizować, że w 2016 roku będziemy obchodzić 500 rocznicę pierwszego polskiego ekslibrisu. Nie możemy pozwolić, aby ta rocznica została niezauważona. Liczę, że polskie środowisko twórcze włączy się w obchody tego jubileuszu, liczę też, że samo zaproponuje formy obchodzenia jubileuszu. Jesteśmy otwarci na wszelkie propozycje. Jeszcze raz dziękuję i pozdrawiam. (...)

Andrzej Znamirowski nie doczekał jubileuszu 500-lecia powstania pierwszego ekslibrisu polskiego. W 2015 roku wygłosił jeszcze referat na temat historii ekslibrisu polskiego w Oleśnickiej Bibliotece Publicznej. (il. 1) w czasie otwarcia międzynarodowej wystawy „Drogi do wolności – ekslibrisy – rysunek, grafika”. Było to nasze ostatnie spotkanie udokumentowane zdjęciem.

18. 03.2015 r.

(...) Wielkimi krokami zbliża się Malbork, mam nadzieję, że obaj- wielcy komturowie polskiego ekslibrisu- spotkamy się w rycerskim gnieździe i porozmawiamy o nurtujących nas sprawach. (...)

Andrzej Znamirowski zmarł 15 października 2015 roku, pochowany został na cmentarzu Rakowickim w Krakowie. Dziś wielu miłośnikom ekslibrisu brakuje jego wystaw, dyskusji, spotkań, motywacji. Był niezwykle skromny, serdeczny, taktowny i pomocny, szczególnie dla młodych twórców. Szanował każdy wysiłek i pierwsze próby².

Dziękuję Ci Andrzej za wielkie serce do ekslibrisu. Zostawiłeś trwałą ślad w jego historii. Dla mnie osobiście byłeś także promotorem mojej twórczości.

² Galeria Ekslibrisu, Andrzej Znamirowski. In memoriam, w: Wystawa ekslibrisów autorstwa Józefa Golca z Sopotu, Dom Kultury „Podgórze” w Krakowie, 2016 r.

Towarzyszyłeś mi w czasie otwarcia moich wystaw nie tylko w Krakowie, ale także w Bochni, Gdańsku, Cieszyń. Przyjaźń ze środowiskiem krakowskim owocowała kolejnymi moimi wystawami m.in. w Muzeum Farmacji Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego – 2005, Civitas Christiana 2009 i Archiwum Nauki PAN i PAU – 2019. Pozostały wspomnienia, listy, fotografie, ekslibrisy od przyjaciół i dla przyjaciół oraz katalogi z wystaw, które dokumentują nasze działania.

BIBLIOGRAFIA

Galeria Ekslibrisu, Andrzej Znamiroński. In memoriam, w: Wystawa ekslibrisów autorstwa Józefa Golca z Sopotu, Dom Kultury „Podgórze” w Krakowie, 2016

Pagacz- Moczarska, Rita, Duda, Jerzy. „Archiekslibrisofil. Wspomnienie o Andrzeju Znamirońskim (1944- 2015)”, *Alma Mater. Miesięcznik Uniwersytetu Jagiellońskiego* 182-183 (2016): 54-55

Suma, Tomasz. Andrzej Znamiroński, Ekslibris Polski, strona internetowa http://ekslibrispolski.pl/?page_id=2565.

Samiński, L., Promemoria Andrzeja Znamirońskiego, w: Teka ekslibrisów dedykowanych A.Z. oraz wspomnienia, 2020

Tutak, Melania, Odszedł Pan Andrzej Znamiroński, w: Stowarzyszenie Podgórze.pl, 2015 <http://podgorze.pl/odszedl-pan-andrzej-znamirowski/>

Z KORESPONDENCJI ANDRZEJA ZNAMIROWSKIEGO WIELKIEGO KOMTURA POLSKIEGO EKSLIBRISU

SŁOWA KLUCZOWE

Andrzej Znamiroński, Czesław Woś, Galeria Ekslibrisu w Krakowie, ekslibris, listy

STRESZCZENIE

Autor przypomina postać, zmarłego w 2015 r., Andrzeja Znamirońskiego, znawcę i popularyzatora ekslibrisów, twórcę Galerii Ekslibrisu Domu Kultury „Podgórze” w Krakowie, w oparciu o korespondencję otrzymywaną od organizatora wystaw znaków własnościowych.

FROM THE CORRESPONDENCE OF ANDRZEJ ZNAMIROWSKI THE DIRECTOR OF THE EX LIBRIS GALLERY

KEYWORDS

Andrzej Znamiroński, Czesław Woś, Ekslibris Gallery in Cracow, bookplate, correspondence

SUMMARY

The author recalls the figure of Andrzej Znamiroński, who died in 2015, an expert on bookplates and the creator of the Ekslibris Gallery of the “Podgórze” Culture Centre in Cracow, based on the correspondence received from the organizer of exhibitions of proprietary marks.